

### MOLLUSKEN UIT SEEDORF (N.W.-Duitsland)

Van september 1966 tot september 1967 was ik in militaire dienst in Duitsland en verbleef in de Nederlandse kazerne te Seedorf. Dit gehucht ligt een 40 km noord-oost van Bremen, vlakbij het plaatsje Zeven. Ik heb vele excursies gemaakt in de direkte omgeving van de kazerne, tijdens deze tochten heb ik enige molluskenwaarnemingen gedaan. Het zijn geen bijzondere vondsten en de hierna volgende waarnemingen geven geen volledig overzicht van de molluskenfauna in dit gebied.

Het terrein, waar ik rondzwierf, is licht golvend met afwisselend bouwland, grasland, bos en moeras. De bodem bestaat voornamelijk uit zand met veel zwerfstenen. Door dit gebied slingeren zich dan nog beken van verschillende grootte. De grootste is de Oste, deze is bij Seedorf enkele meters breed en stroomt met vele kronkels naar de monding van de Elbe. 's-Winters is het er enorm nat, het land staat vaak vol plassen en de beken treden regelmatig buiten hun oevers, zodat de beekdalen vol water staan.

Het ree was vrij algemeen, op bijna elke tocht zag ik er enige, een enkele keer vluchtte een vos voor me weg. De vogelstand was goed, veel kleine soorten maar ook roofvogels zoals valk en buizerd kunnen er worden waargenomen. In de trektijd zag ik zwanen en ganzen.

De beekdalen waren mijn belangrijkste excursiegebied, ze bestonden uit grasland (veel hooiland) waar de beek met zeer veel kronkels doorheen stroomde. De dalen waren meestal omzoomd door bos. Vooral in het voorjaar gaven de vele bloeiende plantensoorten het grasland een kleurrijk aanzicht. Een plant die ik niet kende uit Nederland (zeldzaam), kwam hier plaatselijk algemeen voor: de moesdistel. In de beekdalen van de Oste en de Troiste, een zijbeek van de Oste, vond ik de volgende landslakken: Zonitoides nitidus (algemeen); Cochlicopa lubrica (enige); Carychium minimum (algemeen); Vertigo antivertigo (20); Succinea oblonga (algemeen); Euconulus fulvus (enkele); Succinea sp. (algemeen); Arion rufus (2); Arion subfuscus (algemeen); Arion intermedius (1); Vitrea crystallina (vrij algemeen); Vertigo pygmaea (1).

De dieren vond ik vaak onder hout, dat aangespoeld was. Bij dit lijstje komen nog 3 soorten die ik op een duiker (aan de Oste) vond, namelijk Cochlodina laminata (1), Discus rotundatus (enkele) en Arianta arbustorum (1).

De Oste was rijk aan zoetwatermollusken, dit in tegenstelling met de Troiste en de andere kleinere beken waar ik bijna geen mollusken kon vinden. Slechts eenmaal trof ik in de Troiste op stenen in een stromversnelling twee exemplaren van Lymnaea peregra aan, verder leefde deze soort ook algemeen tussen witte waterkers in een zijbeekje van de Oste, dat een halve meter breed was. De schelpen van de grotere dieren waren alle bros. 's-Zomers was de Oste tot ongeveer 75 cm diep, in buitenbochten soms dieper en in binnenbochten viel de bodem soms gedeeltelijk droog. Langs de oever zeefde ik eens wat bodemzand en grind uit, het bleek dat hier Pisidium amnicum vrij algemeen leefde. Volgens vissers leefden er in de Oste witvis, snoek, forel en paling. Zelf ving ik een enkele maal een tiendoornige stekelbaars. Het midden van de beek was een kale zandbodem, maar langs de oever kwam soms een rijke vegetatie voor. Tussen de water- en oeverplanten heb ik enkele keren met een zeef(appel) naar mollusken gezocht. De volgende soorten trof ik aan: Bithynia tentaculata (algemeen); Physa fontinalis (algemeen); Valvata cristata (vrij algemeen); Lymnaea peregra (vrij algemeen); Planorbis vortex (vrij algemeen); Ancylus fluviatilis (enige); Acroloxus lacustris (8); Segmentina complanata (3); Planorbis albus (1); Pisidium sp. (enige); Sphaerium corneum (vrij algemeen).

De aantallen waren plaatselijk sterk verschillend, soms schepte ik met de zeef in een keer vele exemplaren van bijvoorbeeld Valvata cristata op, terwijl een honderd meter verder de soort niet te vinden was of na vele malen scheppen slechts enkele exemplaren naar boven kwamen. Acroloxus en Ancylus zaten op bladen van waterplanten in water met weinig stroming. Enkele exemplaren van Ancylus zaten ook op een duiker (zowel op een horizontaal als op een verticaal gedeelte), waar langzaam een dun laagje water overheen stroomde. In mijn zeef trof ik buiten mollusken ook nog aan: wantsen (o.a. Notonecta en Corixa), waterschorpioenen, zoetwaterpissebedden, vlokreeften, bloedzuigers, platwormen, larvensoorten, etc.

In het beekdal lagen ook nog enkele poeltjes van verschillende diepte. Enkele waarschijnlijk ontstaan uit vroegere beekbeddingen, andere doordat 's-winters bij veel regenval de Oste buiten zijn oevers trad en een deel van het water via andere wegen voortstroomde. 's-Zomers liggen deze plasjes dan afgezonderd en de ondiepe drogen na verloop van tijd uit. In zo een plasje, dat in de zomer van 1967 net niet geheel uitdroogde vond ik Planorbis planorbis, Planorbis contortus en Lymnaea palustris. Een ander plasje bevatte enkele Lymnaea peregra en Planorbis corneus. Doordat ik er eens bijna inliep ontdekte ik een klein rond poeltje, door hoog gras en struiken langs de kanten verborgen. De bodem was met een laag zwarte modder bedekt, in het water groeiden waterpest en gele plomp. In dit plasje leefden, vooral op de bladen van de gele plomp Planorbis corneus (3), Planorbis carinatus (alge-

meen) en Acroloxus lacustris (algemeen). In greppeltjes in een hoogland kropen Planorbis planorbis en Lymnaea peregra algemeen tussen klein kroos, sterrekroos, waterpest en gras. Enkele km stroomafwaarts in een drooggevalen sloot kropen vele Planorbarius corneus over natte modder.

Veel van de boven vermelde soorten konden in aanspoelsel teruggevonden worden. Zo vond ik eens een aanspoelselijntje van een hoge waterstand langs een bosrand. Tussen de grassprietjes, takjes, e.d. zaten: Planorbis planorbis (zeer veel); Planorbis leucostoma (veel); Planorbarius corneus (enkele); Planorbis vortex (1); Succinea sp. (enkele); Cochlicopa lubrica (enkele); Zonitoides nitidus (enkele).

Tot zover de waarnemingen uit het Ostedal. Hierbuiten, op de iets hogere gronden, heb ik ook in enkele poeltjes naar slakken gezocht. Zo lagen bij het stationnetje van Godenstedt twee poeltjes aan weerszijden van de spoordijk. De plasjes waren enige m2 groot, in het ene lagen stenen, waarop Lymnaea peregra. Lymnaea truncatula en Planorbis planorbis, het andere was begroeid met lisdodde en mos en bevatte Lymnaea palustris en Pisidium sp. Een ondiep plasje, vlak bij de kazerne was volgegroeid met gras en klein kroos. Hier leefden Aplexa hypnorum (zeer algemeen), Pisidium sp. (algemeen) en Lymnaea truncatula (enkele). Ook greppels werden onderzocht, hierin kwam ik verscheidene koren Lymnaea peregra tegen en tweemaal Lymnaea truncatula.

De landslakken in dit gebied vond ik meestal door het omkeren van stenen, takken, balken, papier, etc. Zo vond ik in wegbermen, bosranden en bij boerderijen: Euconulus fulvus (algemeen); Arion intermedius (algemeen); Succinea oblonga (plaatdelijk algemeen); Oxychilus sp. (vrij algemeen); Cochlicopa lubrica (algemeen); Discus rotundatus (algemeen), Arion rufus (algemeen); Cepaea nemoralis (vrij algemeen); Arion subfuscus (enkele); Vitrina pellucida (enkele); Nesovitrea hammonis (enkele); Clausilia bidentata (enkele); Vertigo pygmaea (2); Acanthinula aculeata (2); Punctum pygmaeum (1).

Apart wil ik nog vermelden Cochlodina laminata, Clausilia bidentata, Discus rotundatus en Arion rufus die ik in een vochtige bosrand bij De Oste vond. Clausilia was overal te vinden; op takken, bladeren, schors en op takken in struiken. Arion rufus was vooral bij regenachtig weer volop te vinden in allerlei terrein, de dieren waren tot + 10 cm lang en gitzwart. In een spoordijk bij Godenstedt ontdekte ik een "tunneltje" waardoor een slootje liep. Tegen de noordkant zaten weinig mollusken, tegen de zuidkant echter zeer veel. De meeste dieren zaten in spleten tussen de bakstenen en de begroeiing, op enkele m2 zaten: Trichia hispida (algemeen); Oxychilus cellarius (algemeen); Succinea oblonga (algemeen); Cochlicopa lubrica (algemeen); Euconulus fulvus (algemeen); Vitrina pellucida (enige); Arion subfuscus (enige); Arion circumscriptus (enige); Deroceras reticulatum (enige); Cepaea nemoralis (enige); Nesovitrea hammonis (enkele); Vitrea crystallina (3); Vallonia costata (1).

Het gebied voor de kazerne was arm aan mollusken, het bestond uit naaldbos, gras en heidevelden, moeras en veenputten. In een loofhoutbosje vond ik na enige tijd zoeken tussen humus en bladeren Vitrina pellucida, Euconulus fulvus, Cochlicopa lubrica, Vertigo sp. en Arion intermedius (meest lege huisjes).

Hoewel het niet bij het besproken gebied thuishoort wil in nog tot slot vermelden de soorten Potamopyrgus jenkinsi en Lymnaea peregra, die beide vrij algemeen op stenen in de Weser bij Bremen zaten. Tevens heb ik eens in een bosje bij Lüneburg (Neetztc) kunnen zoeken. Het lag vlak bij een beek, was zeer nat, veel humus, en er leefden: Vitrea crystallina (algemeen); Arion rufus (algemeen); Arianta arbustorum (vrij algemeen); Oxychilus sp. (vrij algemeen); Vitrina diaphana (vrij algemeen); Vitrina pellucida (enkele); Cochlicopa lubrica (enkele); Aegopinella nitidula (enkele); Succinea sp. (enkele); Carychium tridentatum (enkele); Euconulus fulvus (1); Arionidae.

W.J. Kuijper.